

5
KORT en WAARACHTIG

VERHAAL

Van 't gebeurde tſederd den 31. Mey 1691.
tot den 21. Aug. 1692.

In den Kerkenraad en Claſſis van Amſterdam , en de Synode
van Noord-Holland.

In de ſake van

BALTHASAR BEKKER,

S S. Th. Dr. en Predikant tot Amſterdam;

Over ſijn Boek genaamd

De BETOVERDE WEERELD.

AMSTERDAM.

By DANIEL VANDEN DALEN, Boekverkoper
op 't Rockin ter ſyden de Beurs, 1692.

KORT EN VAATACHTTIC

V E R H A L

Van 't gelycke lidet den 31. May 1691
tot den 31. Aug. 1692.

In den Kerkeraad en Classis van Amsterdam, en de 2. No. 3.
van Noord-Holland.

In de Jare van

BALTHASAR BEKKER.

2. 2. Th. Dr. en Predikant tot Amsterdam;

Over zijn Boek genaamt

DE BETOVERDE WERELD.

AMSTERDAM.

By DANIEL VAN DEN DAELE N. Boekverkooper
op 't Roemersteijndt; Bureu, 1692.

*Aan de Edele, Grootachtbare, Wijse,
Voorsienige, en seer discrete Heeren, den*

**SCHOUT,
BURGERMEESTEREN,
SCHEPENEN en xxxvi. RADEN
der stad Amsterdam.**

Mijne Heeren.

N*A dat een Professor en een Predikant van
Utrecht uwe Edd. Gr. Achtb. hebben derren
opdragen hunne schriften, geschikt tot beswa-
ringe van my, die door Gods genade een getrouw
Predikant, en een vreedzaam Borger in uwe
Stad, en in beiden een gehoorzaam Onderdaan Uwer goe-
de Regeeringe ben: so en heb ik niet de minste vreesse, dat
het my sal qualik afgenomen worden, dit beknopt verbaal
myner saken, en uit dat bloot verbaal een klaar bewijs my-
ner onschuld Uwe Edd. Gr. A A. toe te schryven. Want
ook, also het klaarlik blijkt, dat van de genen, wien ik
alle tot een toe altijd met gedienschtigheid ontmoet, ende nooit
enige de minste oorzaak van misnoeginge gegeven hebbe;
de vyanden my veroordeeld en de vrienden my doorgaans
verlaten hebben: my, die de gansche Borgerye voor ge-
tuigen houde myner suiverheid en standvastigheid in de
Leere, en opreghtigheid in mynen wandel; so veel als de
menschelike swakheid en onvolmaaktheid lyden kan: so zijt
Gy degenen, Edd. Gr. A A. Heeren, tot welke ik my moet be-
geven; ten minsten om deselve met dit kort geschrift (dat
den Leser niet verveelen kan) te berigten, hoe de saken
tot op heden met my staan. En dit doe ik dies te eerder,*

om dat myn een mond tegen so vele niet kan open staan,
die daar dagbelijx op uit zyn, datse my op allerhande
wyse met onwaarheden belasten, om hun eigen misbedrijf
en onverschonelike ongeregeldeheid so veel doenlik te ver-
schonen. Ende kan ik uwe Edd. Gr. A A. wel versekeren,
dat ik seer sorgvuldig ben geweest, om niet dan d'opreghte
waarheid te schryven: die altyd overvloediger blyken kan
uit de publyke Acten van Kerkenraad, Classis en Syno-
dus; ende voorts door oor- en oog-getuigen, die de handelingen
hebben bygewoond. Die daar anders van bewust is, tone
my de allergeeringste onwaarheid in dit geschrifte, ik salse
beteren. Dan ik bevinde tot mijn leed, dat het waar is
't gene Paulus schryft, dat God alleen waarachtig is,
maar alle menschen leugenachtig. Dies bidde God, in wiens
goedheid ik volkomelik beruste, dat hy ons meer en meer be-
lige in syne waarheid: ende Uwe Edd. Gr. A A. lang bewa-
re en versterke in't bestuur van dese grote en vermaarde stad;
tot de meeste rust en eenigheid der geheele Borgerye, en be-
sonderlik van de gereformeerde Kerk: onder welken ik na
mijn gering vermogen nooit ophouden sal, mijn talentje tot
gemeenen nutte aan te leggen, onder uwe E. Edd. Gr. A A.
gunstige bescherminge, so verre, en in sulken voegen als
deselve sullen oordeelen te behoren: also ik ben, en altijd
bereid te blyven.

Edd. Gr. Achtb. wyse Voorf.
Discrete Heeren,

In Uwe Stad Amsterdam,
desen 21. Aug. 1692.

Uwer Edd. Gr. A A. gehoorsaam
onderdaan en bereidwillige dien-
naar in Gode,

Voorbericht aan degenen die der kerklike
Ordeningen onzes lands onkundig zyn.

Door alle de vereenigde Nederlanden worden alle kerklike saken, so van Regeeringe als van Bedieninge, door drierleye personen, in drierleye kerklike vergaderinge behandeld.

De personen zyn Predikanten, Ouderlingen en Diakenen.

De vergaderingen zyn Kerkenraden, Classen en Synoden.

In saken van Bedieninge is het Prediken, Catechiseeren, Dopen, uitdeelen des H. Nachts maals en bevestigen van den Huweliken staat, mitsgaders van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen den Predikanten alleen, en niemant anders aanbevolen.

Het besorgen der Armen in de Gemeinte is 't besonder werk van Diakenen;

Welke tot saken van Regeeringe, het zy in 't geheel het zy ten deele, mede worden ingelaten by de Kerkenraden die de grootste niet en zyn; maar nooit in Classen en noch minder in Synoden.

Doch hebben d' Ouderlingen plaats in alle drie, beneffens de Predikanten, ende met even groot recht; behalven dat het hoofdbestier meest by de Predikanten is.

Ieder stad of dorp heeft synen Kerkenraad, behandelende alle saken, die hunne Kerk besonderlik betreffen.

Een Classis bestaat uit verscheidene Kerkenraden: uit welken alle Predikanten, hoofd voor hoofd gereghtigd zyn, daar te verschynen; maar Ouderlingen uit ieder Kerkenraad maar een, of uit de grootsten, gelyk hier t' Amsterdam, niet meer dan twee.

Aldaar worden verhandeld alle saken, die voor een Kerkenraad te swaar zyn, of d' anderen mede aangaan, of by appel daar gebraght zyn, of gebraght moeten worden in de Synode.

Het examineeren van Proponenten, en het approbeeren van de Beroepingen der Predikanten, en 't bevestigen derselven in den dienst, is het eigen werk van de Classis.

Ieder

Ieder Kerkenraad of Classis heeft hare vaste tyden van byeenkomst, d'eene meer d'andere min, nadat onder haar veel te doen valt; of word ook buiten tyds over bysondere voorvallen by een geroepen.

Niet een Classis so groot, dat het sich over een geheele Provincie uitstrekt: maar elke Provincie heeft verscheidene Classen, ende 's jaars eene Synode; uitgesonderd Holland datter twee heeft, ende Zeeland heeft er geen, dan wanneer 't den Staten van den Lande eens believen sal.

In Gelderland en d'aangrensende buitendeelen zyn negen Classen: als dat van Niewmegen, Zutphen, Aarnhem, Harderwyk, Bommel, Tiel, 's Hertogenbosch, Kempen en Peelland, en Maastricht.

Zuid-holland heeft er elf; Dordrecht, Delft, Leiden, Gouda, Rotterdam en Schieland, Gornichem, den Briel, of voor en Putten, 's Gravenhage, Woerden, Buren en Breda.

Noord-holland ses: zynde de Classis van Haarlem, Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuysen, Edam.

Zeeland vier: dat van 't eiland Walcheren en de plaatsen in Vlaanderen onder desen Staat behorende, van ter Goes en Zuidbeverland, van Zieriksee, en van Tolen.

Het Sticht Utrecht drie: van Utrecht, Amersfoort, Reenen en Wijk.

Vriesland ses; Leewarden, Bolsward, Franeker, Sneek, Dokkum, en Sevenwolden, welke vergadert op 't Heerenveen.

Overijssel vyf: Kampen, Deventer, Swoll, Steenwijk en Vollenhove; doch dese twee laatste worden in sommige saken maar op een Classis gerekend.

Groningen en Omlanden seven: zynde dat van de Stad en het Goreght; van 't Westerquartier; van de landstreken genaamd de Marne, 't Hallamt en Ubbega, 't welk dikmaals van vergaderplaats veranderd is, tot Middelftum, Loppersum, Appingadam, ende beide Omdamten met het Westervoldingerland.

Derselver Synodus vergadert het een jaar in de stad Groningen, en het ander binnen Appingadam, ontrent het begin van Mey, een week of twee onbegrepen. Ende verschynen daarin uit de Clas-

sis van Groningen twee Predikanten met eenen Ouderling, en uit ieder van de ses anderen drie Predikanten sonder Ouderling.

Het naast daar aan volgende Synode is dat van Friesland, als hebbende tot haren vasten tyd de week na de Pinxterweke, ouden stijl: ende bestaat uit twee Predikanten met twee Ouderlingen uit ieder Classis.

Het derde is dat van Overijssel; wordende altyd gehouden in de tweede weke na de Pinxterweek, ouden stijl; en komen daarin twee Predikanten, en twee Ouderlingen uit ieder van de drie eerste Classen; ende uit de twee laatsten van elk een.

Het vierde is dat van Zuid-holland, ende begint altyd op den eersten dingsdag der maand Julius; waar in verschynen uit ieder Classis drie Predikanten ende een Ouderling.

Het vyfde is dat van Noord-holland, beginnende op den laatsten dingsdag derselfde maand: en uit twee Predikanten en twee Ouderlingen van ieder Classis bestaande.

Het sesde is dat van Gelderland, ende komt by een in't begin van Augustus ouden stijl; hebbende twee Predikanten, en twee Ouderlingen uit ieder Classis: ende word alleenlik gehouden het een jaar tot Zutphen, het ander tot Nijmegen, het derde tot Arnhem of Harderwijk by beurte.

Het Synodus van Utrecht word van allen laatst, ende altyd binnen de stad Utrecht gehouden, in de maand September: en komen daar uit ieder Classis drie Predikanten, en twee Ouderlingen.

De plaats der byeenkomst verandert van jaar tot jaar by die van Vriesland, Overijssel, Zuid- en Noord-holland; gaande rondom door alle Classen.

De Synoden scheidende, maken *Deputatos* of Gedeputeerden, voor't geheele jaar, die de saken hen in last gegeven uitvoeren, en op de volgende Synode verantwoorden. Derselver heeft Zuid-holland vier, en Noord-holland twee; alle Predikanten, en geen Ouderlingen.

Boven dese senden de Synoden aan malkanderen hare *Correspondenten*, elk een; behalven dat Zuid- en Noord-holland, als malkanderen so veel nader zynde, wedsyds twee Correspondenten senden en ontvangen. En dit is om onderlinge eenig-

heid in de Leere en gemeenschap in 't Kerkbestier te onderhouden.

De saken die aldaar behandeld worden zyn tweederley : sommige die daar gebragt worden by appel ; andere , die den gemeenen staat der Kerken zyn betreffende.

Over die van d'eerste soorte heeft elk lid eene stem , de genen namentlik die uit de Classen , onder die Synode die dan is behorende daar toe afgesonden zyn , maar de *Gedeputeerden* en de *Correspondenten* niet meer dan een advys ; so dat hunne stemmen niet gerekend werden om een besluit te maken . Maar de kragt van besluiten bestaat alleenlik in de stemmen van de eigentlike leden der Synode , die uit d' onderhorige Classen daartoe afgesonden zyn.

En dat ook niet in alle dingen , maar alleenlik die besondere saken of personen zyn betreffende , ofte by appel aan de Synode zyn gebragt.

Doch in saken den gemeenen staat der Kerken betreffende stemmen sy niet hoofd voor hoofd ; maar by Classen : en dat ook niet na hun eigen goeddunken ; maar so als in hunne Classen eerst daar over gestemd , en by de meeste stemmen ook besloten is.

Tot dien einde worden eerst *Gravamina*, dat is Beswaarnissen , in ieder Classis voorgesteld , en aan 't Synodale Classis (dat is , daar 't Synode dan sal wesen) toegesonden ; die elke Gravamen aan alle Classen omsend , welke dan ook noch voor den tyd der Synode daarop vergaderen , en by meerderheid van stemmen hun goedbedunken seggen : 't welk dan door hunne Gecommitteerden ter Synode ingebracht , en aldaar met de meeste stemmen van de Classen ook besloten word.

Ende dit wel , so verre als het saken zyn , die tot wechneeminge van misbruik in d' uiterlike zeden , of tot goede ordre in het kerkgebruik zyn strekkende : maar niet die de Leere betreffen ; waar over ieder Kerkenraad , en in deselve ieder lid gevraagd moet worden , en na behoorlyk onderzoek daar over syn gevoelen seggen :

Te weten ieder Predikant en Ouderling in sijnen Kerkenraad , ieder Kerkenraad in sijn Classis , en ieder Classis in hare eigene Synode : op dat so algemeenlik blyken magh , welke zy de Leere

(niet

(niet so seer der Kerken, want dan moesten alle ledematen eerst gevraagd zyn, maar) die men opentlik tot stichtinge in onse Kerken leeren magh.

Bericht van 't verhandelde in Kerkenraden, Classen en Synoden in opfichte van myn Persoon en Boek.

Nu sal het licht zyn te verstaan, op wat wyse men met my gehandeld heeft, in de sake van myn Boek dat ik de Betoverde Weereld noeme: te weten in het openbaar, by Kerkenraden, Classen en Synoden; en wel besonderlik nu laatst in de Noordhollandsche Synode: waaraf ik kortelik alhier verhaal sal doen, so als sich de saak in 't openbaar heeft toegedragen; sonder te vermelden van besondere driften die sommige in hunne advisen of beleid en pogingen, hier en daar voor dien tyd, of doe daar ter plaatse lieten blyken.

Den 31. Mey des voorledenen jaars, maaktemen in myn afwesen d' eerste swarigheid op myn Boek in den Kerkenraad alhier: 't welk by my vernomen zynde, braght ik het daar self op den 14 Juny, verfoekende; (gelyk ook alle leden aannamen) het Boek te doorlesen, en dan met my *in conferentie te treden*; en dat ik tot so lange het herdrukken van myn werk soude laten steken.

Daarop den 17 na Friesland gegaan, daarmen dese saak op de Synode brengen wilde, bevond ik na myne t'huis komst op den 5 July dat de Kerkenraad myn Boek, op enige Extracten, door de Gecommitteerden voorgelesen, al op den 28. eenpariglik (so 't hiette) *verfoeid* hadde, en dat sy eischte *satisfactie*.

't Welk by my aangemerkt als afgeweken van den eersten wegh der wederzijds bedongene *conferentie*, die door sulck een vooroordeel in mijn afwesen geveld, genóegsaam afgesneden scheen: so maakte ik swarigheid, in wat voegen satisfactie aan den Kerkenraad te geven; verfoekende dat ik in aansien van 't voorschreven vooroordeel van *verfoeijsge* eerst wederom in mijn geheel gesteld moght worden: 't welk my geweigerd wierd, en alleen 8. dagen tijds gegeven my te bedenken.

Op den 12. dan die Extracten overneemende, onder betuiginge nochtans van des ongehouden te zyn, maakte ik sedert enige

korte aantekeningen op de selve ; doch niet voor dat de naaste Donderdagh zijnde den 19. was voorbygegaan ; also ik wederom in den Hage over saken van de Classis opgehouden wierd.

's Maandaghs daar aan, zijnde de 22. wierd deselfde saak ook in de Classis aangenomen : die insgelijx op enen tijd als ik in haren dienst buiten de vergaderinge was , besloot , dat ik 't gemelde Boek sonder hare voorgaande visitatie en approbatie niet en soude moghen uitgeven. En de leden van den Kerkenraad daar tegenwoordig , stemden dit al mede toe , en maakten tsamen dese Resolutie.

Van welken ik , als *Doctor Theologia* appelleerde tot de Synodus ; om door stilswygen aan dat besluit niet vast te zijn : en betuigde op den 26. in den Kerkenraad , voortaan ongehouden te zijn , de persse langer te doen stille staan ; om dat die van den Kerkenraad de sake hebbende gegeven aan de Classis , nu niet meer in staat waren om met my daar over iets te doen.

Tot het laatste evenwel my latende geseggen , quam ik 's Maandaghs , den 30. met de 5. Gecommitteerden des voormiddaghs ontrent twee uren lang in conferentie ; welke des namiddaghs rapporteerden , dat sy daar aan geen genoegen namen : dies my alleen tot den naasten Donderdagh toe wierd tyd gegeven om my nader te bedenken.

's Anderen daaghs begon t'Edam de Noordhollandsche Synode : ende gaf ik op den bestemden Donderdagh den 2. Aug. in den Kerkenraad over ene Verklaringe in geschrifte , van my self opgesteld , waarmede ik hen meende te voldoen ; ende sulx te meer , om dat verstandige luiden deselve gesien hebbende , oordeelden dat die aan den Kerkenraad behoorde te voldoen.

Maar de vergadering Sondagh den 5. 's avonds wederom beleid , na dat de leden elk een afschrift van dat schrift genomen hadden , oordeelde , dat geen vergenoeginge daarin neemen konden : sonder datse my daaraf enige de minste reden seiden ; niet tegenstaande dat ik daar op rondelik verklaarde , meer voldoeninge te willen geven , so ik konde , ende weten moghte wat daar aan na 't oordeel van de Broederen ontbrak.

In de Synodus was ondertusschen uit den name van drie Classen,
Edam,

Edam, Haarlem en Hoorn gevraagd, hoe de saken stonden van mijn Boek: meer en hadden sy niet in last; en also ook gansch geen reght, om daar over in die vergaderinge enige verhandeling aan te stellen, daar de handelingen van den Kerkenraad noch niet eens in de Classis waren gebraght geweest. Maar 't gene de Classis self daar in bestaan hadde te doen, konde wel van daar in de Synode komen, indien ik mijn Appel, op den 26. July aangetekend, hadde willen vervolgen.

De Synodus echter om de saak in handen te krygen, ontbood den Kerkenraad met de Extracten die sy uit mijn Boek gemaakt hadden, en myne beantwoordingen op deselve; insgelyx my self mede tegens Woensdagh den 8. Aug. 's morgens. En de Bode stond gereed met paard en chaise, om tot dat einde na Amsterdam te gaan; eer noch eens in de Vergadering was voorgesteld, of men ons ontbieden soude.

Ik was daar op den tijd, ende wierd gevraagd, (hoewel dat nooit de wyse van den hogen Reghter is) of ik mijn Appell vervolgen soude, ende gaf tot antwoord: *dat ik wel om redenen die ik dies tijds hadde het Appel had aangetekend; maar om andere redenen die my sedert voorgekomen waren, het nu niet soude vervolgen.*

Daar wierd dan een ander middel aangewend om my daar bank vast te maken: te weten, datmen (eer de Kerkenraad verscheen) 8. Gecommitteerden maakte, 6. Predikanten en twee Ouderlingen, om insgelijx Extracten uit mijn Boek te maken, welke men dan by die van den Kerkenraad moght voegen, welx Gecommitterden men 's namiddags was verwachtende.

Sy quamen ook, deden een verhaal van 't gene sy gedaan hadden ter sake van mijn Boek, overleverden de Extracten, met mijne aantekeningen op de kant daar bygevoegd, ende gingen uit.

Daar op wierden die Extracten op een onverstaanbare wyse van den Praeses voorgelesen; sonder dat het vierde deel der leden, en noch minder omstaanders ooit het Boek self kenden; d'eerste druk in 8°. niet meer te bekomen zynde, en de nieuwe in 4°. nu eerst uitgekomen, ende noch van weinigen gesien.

Na 't lesen wierd den Kerkenraad het schrift wederom gegeven, sonder

sonder dat het was gecopieerd; veel weiniger met het Boek selve vergeleken: ende nochtans hunne handelingen dien aangaande in alles hogelik gepresen; waar mede hen wierd toegelaten, noch dien avond wederom na huis te keeren, gelijk sy deden.

's Anderen daags morgens waren de Gecommitteerden der Synode met hunne Extracten klaar, en dat uit een Boek van 50. vellen papiers, daar sommige van hen niet een enig blad in gelesen hadden, wanneer sy op gemeenen name ter vergaderinge rapporteerden, ende oplasen 't gene by hen (so als 't hiette) was extraheerd.

Daar op wierd ik self geroepen, niet wetende wat men my te seggen hadde: dan 't was, dat men my bykans drie uren lang op de meeste stukken ondervraagde, die sy uit mijn Boek getrokken hadden; sonder dat ik iets in schrift daar af gesien hadde, veel min gelegenheid of tijd gehad, om die schielike Extracten by myn werk selt na te sien.

En meinende gedaan te hebben, wanneer de vergadering voormiddagh scheidde: so wierd my echter geseid, dat ik achtermiddagh eens had wederom te komen, 't welk ik verstond van 't afscheid dat men my dan geven wilde. Maar gekomen zynde wierd ik als voren, en wel ruim 3. uren lang geexamineerd: ten aanhoren van menigte Predikanten, die den ganschen tijd daar tegenwoordig waren, en waar van verscheidene getuigden, datse my met groot genoeg hadden aangehoord.

Maar de Synodus des Vrydaghs morgens wederom vergaderd, besloot, datse gansch geen genoeg moesten nemen; maar 't Boek so als 't daar lagh, insgelyx als de Kerkenraad was voorgegaan, eenpariglik verfoeijen. Voorts wesen my ook wederom te rugge na den selven Kerkenraad, met last aan deselve, om de saken voor den 1. van September af te doen, en dan te brengen in de Classis.

Dit vonnis van de genen die geen Reghters wesen konden, wierd my daar op voorgelesen; so onverwacht, als ik wel verzekerd was van de genoegzaamheid myner verantwoordinge, in die omstandigheden als geseid is, om het tegendeel van een bescheiden oordeel te verwachten.

De Kerkenraad de naaste reis daaraan op Donderdagh den 16. Aug. gewonelik vergaderd, vond sich al te swak van volk, om iets in de sake te doen: dies wierd deselve eerst op den 23. ter hand genomen, wanneer 14. Artykelen door de 5. eerste Gedeputeerden opgesteld, ter vergadering gelesen wierden; en, behalven de laatste, (waar in ik by weigering verklaard wierd van den Dienst te syn vervallen) ook voor goed gekeurd, en besloten my deselve voor te houden. Welke Artykelen nu van overlange door den druk gemeen gemaakt, en alomme bekend zyn. Sy wierden my's anderendaags door enen Ouderling onder *recepisse* ter hand gesteld.

Daar op gaf ik op den volgenden Donderdagh, zijnde den 30. August. een schriftelijk antwoord in; bestaande in een vertoogh van redenen, waarom ik die 13. Artykelen niet aanneemen konde; en ene tweede Verklaringe in plaats van dien, tsaamgesteld uit tweederley voorschrift of ontwerp van twee myner Collegen, die ik oordeelde dat de meininge des Kerkenraads seer wel begrepen hadden, ende van hen beiden ook voor goed gekeurd.

De vergaderinge nam die Verklaring over, om sich tegen's anderen daags avonds daar op te beraden: latende my't Antwoord op die 13. Artykelen houden; sonder dat eens in te sien, of daar af meer te spreken. Dan van de Verklaringe nam elk een afschrift mede, om'er dies te beter op te denken.

Vrydagh den 31.'s achternogens, sond ik noch een briefjen om aan alle de leden der vergaderinge, strekkende tot nadere verklaringe over iets in gemelde Acte uitgedrukt, belangende de Engelen: tot meerder genoegen, so ik hoopte, volgens't gene my tusschen beiden was voorgekomen; om immers (ware't mogelijk) de sake tot een vredig einde te brengen, also dit nu de laatste dagh voor de maand September was. Ende is dit die Verklaringe welke sedert achter die 13. Artykelen in druk is uitgekomen.

Maar de Kerkenraad na de avondpredicatie daarop vergaderd, verklaarde *geen volkomen genoegen* daarin genomen te hebben; sonder my te voren tusschen beiden eens in te roepen, om te seggen wat daar aan ontbrak; en besloot also de saak te brengen op de Classis.

Welke vergaderd op den 3. Septemb. hoorde uit het Kerkenraads

raads Boek oplezen, alles wat van myne saken trefte de Synode by deselve was gedaan; ende nam deselve over, om ter naaste ordinaris Classis op den 1. October te behandelen; waar toe sy ook de 4. Gecommitteerden van de Synodus beschreef.

Volgende derselver advijs sagh de Classis myne schriftlike Verklaringe van den 30. Aug. over 't hoofd, ende nam die 13. Artykelen voor haar eigen aan, my deselve nu voorstellende als classicaal; na datse tusschen beiden, ter selfder vergaderinge, het Boek mede *verfoeid* hadden, sonder het eens in te sien.

Op dit onverwachte voorstel gaf ik mijn voorschreven Antwoord op die 13. Artykelen over, 't welk ik te voren voor den Kerkenraad had opgesteld; geen ander gereed hebbende, noch tijd om het na te sien, en na gelegenheid des Classis te veranderen.

Ende wierden 4. Gecommitteerden by de 4. van de Synodus gevoegd, om het nader te onderzoeken, en de vergadering 's anderdaags met hun voorbericht te dienen.

Doch dat was tot mijn voordeel niet; also die Gecommitteerden gansch geen genoegen daar in namen, en volgens dien dan ook de Classis niet: welke my echter tyd gaf tot den 5. November, om my nader op het aanneemen van die 13. Artykelen (die ik rond uit onaanneemelijk verklaarde) te bedenken; ende daar by last aan 4. andere Gecommitteerden, om so mondeling als schriftelik my daar toe te bewerken.

In gevolge dies hebben de Gecommitteerden van den 8. October tot den 4. Novemb. in verscheidene vergaderingen, neffens mondelinge onderhandelingen, vijf onderscheidene schriften met my verwisseld: I. Van saken die aan beide syden voor bekend stonden, op dat bleke hoe verre ik met de Broederen eens was; op den 8. en 9. October. II. Over enige plaatsen van mijn Boek die ly nader wilden verklaard hebben, om dan te sien of men my daarin verdragen kon of niet; op den 9. en 19. dito. III. Over myn eigentlik gevoelen, en desselvs voornamen grond; den 19. en 27. dito. IV. Over den staat des verschils en verdere gronden van mijn Boek, den 19. en 29. October: nader vervolgd op den 1. en 4. November: 't samen 10. vellen schrifts.

Waar uit blijkt, dat niet groten vlijt van weersyden gearbeid

is, om de sake grondig te doorloeken, ende my tot overtuiging te brengen, of te laten brengen: daar elk van ons met zijn beroep te doen hadde, en de twee Gecommitteerden telkens van buiten in de stad moesten komen, en somtijds nachten overblijven.

Middelertijd, op den 1. van November de bestemde dagh van de Classis (daar men 't einde van den handel af verwachtte) hard naderende, werd van anderen (my tot op heden onbekend) een geschrift aan de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgermeesteren ter hand geteld; en van deselve aan de Gecommitteerden ter eener, ende my ter andere zyde voorgesteld, behelsende ene *Acte van satisfactie*: met vermaning, om so veel doenlik malkanderen te verstaan; sonder echter iets aan een van beiden voor te schryven; als willende den Kerkeijken hunne vryheid laten; maar alleenelik besorgd voor de ruste van 't gemeen, die hunne Ed. Gr. Achtb. tederlik ter herten ging.

De Gecommitteerden verswaarden noch hier en daar die Acte, in 6. Artykelen bestaande; in hope, dat so veel te lichter by de Classis doorgaan soude.

Welke niettemin van woord tot woord van my uitgeschreven, ondertekend, en so aan de Heeren Burgermeesteren op den 3. van November overhandigd; by deselve gunstiglik ontvangen, en den Gecommitteerden wederom gegeven wierd.

Die dan op den 5. van November, na verhaal van hunne veelerhande onderhandelingen, als voorschreven is, met my gehouden, deselve in schijn als van my self opgesteld ter vergadering inleverden. Welke gelesen synde, om een Examen dat op dien dagh bestemd was, wierd de verhandeling daar over tot 's anderen daags uitgesteld, en door elk lid een afschrift tot dien einde mede genomen.

Dingsdag den 6. bemerkte hebbende, dat sommigen enige nader vergenoeginge over sekere schriftuurplaatsen eischten, socht ik die, binnen staande, ook te geven. Anders wierd my niet gevraagd; dan elks goeddunken over die Artykelen gehoord: daarna 4. Gecommitteerden gelast, om uit het gene daar af aangekend was, deselve nader (so sy 't noemden) te *dressceeren*, en den volgenden dagh bescheid te brengen.

Sulx beide gedaan zijnde, wierden my deselve voorgehouden: te weten 5 van de 6; ende de tweede alleen open gehouden, om, in gevalle ik d' anderen aannam, sich daar op dan noch eerst te beraden. Dat is, ik soude van alles schuld bekennen, alle d' ergernis op my nemen, en my selven also verklaren weerdig om gedepor-teerd te worden: dan soude 't in beraad des Classis staan, my in mijn besonder gevoelen te verdragen of niet te verdragen.

Sulx my voorgesteld zijnde, ende gemerkt, dat het de leden selve lang niet eens en waren, ende also geensins in staat om de sake af te doen: wierd my tot so onverwachte merkelijke veranderinge tijd gegeven, tot den 20. derselve maand; met last aan de Gecommitteerden, om my verder te behandelen.

Ende wierd met een besloten, te dien dage op de boete van een halven ducaton (die anders maar een schelling is) present te wesen, om de sake te voldingen, en finaliter te termineeren.

Doch die voorz. Gecommitteerden zyn genoodsaakt geweest, op dien 20. November te verklaren, dat sy door onvermijdbare en onvoorziene voorvallen waren belett geweest, iets daar in meer te doen: hebbende twee van de 4 maar eens by malkanderen kunnen zyn, ende ik by hen, 's daags voor de Classis.

De saken dan in den selfden staat als voren zynde, sonder myne schuld: so wierd my echter gevraagd, of ik noch niet bedacht was, om die *gedresseerde Artikelen* aan te neemen?

Ik verklaarde, dat ik my onschuldig kende aan sulx als men wilde dat ik daar belyden soude; en my nooit was aangewesen, en daar ik het tegendeel in mijn Boek van tonen konde. En wel besonderlik, aangaande dat ik de gereformeerde Kerke niet beschuldigd, nochte tegen d' ondertekening der Formulieren my vergrepen hadde: waar toe ik enige plaatsen bybraght, so uit mijn Boek als uit andere schryvers, hier na elders breeder te verhalen.

Doch de vergadering hier mede niet voldaan, en nochtans verneemende, dat de gewichtigste stukken noch te verhandelen waren; met hope, dat ik my selven daar beneffens so geseggelyk soude tonen, als sy verklaarden dat ik was geweest ontrent de voorgaande: so wierd verstaan, 't besluit der handelingen noch twee maanden uit te stellen; middelertijd dat de Gecommitteerden, als voren, op de overige stukken met my souden handelen, om my door

door overtuiginge tot herroep te brengen , waar toe ik my altyd bereid toonde my te laten onderreghten.

Maar also 11. stemmen (waar van de 9 waren uit de stad) tegen 22. niet en konden opwegen , om my gedurende dien tusschen tyd van den predikstoel af te houden : so braghten sy nochtans met veel geraas te wege , wanneer nu enige van die 22. al uit de vergadering vertrokken waren , datmen volgende bekendmakinge aan 't volk van de predikstoelen af lesen soude.

„ De Christ: Gemeinte word bekend gemaakt , uit name van
„ de E. Classis van Amsterdam , dat na so veel tijds in welke met
„ D. Bekker gehandeld is , wegens sijn Boek genaamd de Beto-
„ verde Weereld , *'t welk eenpariglik by haar verfoeid is* , men ech-
„ ter tot de gewenschte uitslagh noch niet heeft kunnen komen.
„ Doch dewyle noch *alle hope niet is afgesneden* , dat sijn E. tot
„ *gesonder* gedachten sal kunnen gebraght worden , dat de Claf-
„ sis hem noch den tyd van twee maanden *respijt* gegeven heeft ,
„ gedurende dewelke hy door gedeputeerde daartoe gesteld sal be-
„ handeld worden. Ende werd de Christ: Gemeinte versocht ,
„ noch so lange *met sijnen dienst in de gemeente geduld te hebben*.

Sulx my ter vergaderinge voorgesteld en voorgelesen zijnde , so betuigde ik mijn misnoegen , dat sulx voorleesen van de gemein- te onnodig , voor my smadelik , ende ene dadelike *censure* was , voor de sententie , en die scherper dan men hier gewoon is enen Over- speelder aan te doen. Dat ook de tijd te kort was , en behoorde onbepaald te blyven ; terwijl ik geenen tijd had laten voorbygaan , om my door de gecommitteerde Broederen te laten onder- righten. Versocht derhalven , dat de saak in nader omvrage ge- braght , en dat besluit veranderd wierde.

Maar die omvrage gedaan zijnde , bleef de Classis by haar stuk ; weshalven ik tegen die genomene Resolutie dan protesteerde.

Daarna vernomen hebbende , dat deselve door mijne eigene Collegen in de Classis was bewerkt : so versocht ik Donderdaghs den Kerkenraad , op myne kosten Classis tegens Maandagh ofte Dingsdagh te beleggen ; om de beswaringen die ik hadde tegen dat besluit , ordentliker voor te stellen ; en dat ondertusschen 't afleesen van dat briefje op den naaften Sondag moghte werden nagelaten.

Maar mitsdien fy my dat beide weigerden, 't gene aan geen Schoelapper noch Sleeper moght geweigerd worden: so betuigd ik openlik, dat ik wilde vryheid hebben, om na 't afleesen van dat Briefje 's voormiddags in 11. Kerken gelyk fy voor hadden; 's achtermiddags dan ten minsten in die eene kerk, daar myne beurte was van prediken, een daar tegen af te lesen; immers dat fy my, so ik het dede, sulx niet souden kunnen beletten.

Dit braght te wege, dat fy 's anderen daags eerst aan my, (om my dat af te raden) en daar na aan de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgermeesteren, Gecommitteerden souden; die de Resolutie des Classis bekend maakten; ('t welk uit 's Classis eigenen naam had moeten gedaan zyn) en met een verfocht souden hebben, my dat afleesen te beletten, had ik hen te voren dien aangaande niet gerust gesteld.

De Heeren Burgermeesteren toonden hun misnoegen over sulx bestaan; en met een hunne rechtvaardige bekommering over groten onlust en beweeging onder 't volk, so dat afleesen voortging.

Des de Kerkenraad verstemd, echter in haar opsett bleef volherden; onder voorgeeven, dat het een besluit was van de Classis, dat fy niet en moghten achterlaten noch veranderen.

Doch verstaande dat hunne Ed. Gr. Achtb. daar by bleven, om den Raad te doen vergaderen, so dat Briefje niet wierd nagelaten, often minsten 't hatelyk daar uit genomen: so braghten fy 't in 't laatste noch op desen voet.

„ Word de Christelyke Gemeinte bekend gemaakt, dat dewyl „ met D. Bekker als noch gehandeld word wegens zyn uitgegeven „ Boek, waar over men de gewenschte uitslagh tot noch toe niet be- „ komen heeft, dat de Classis van Amsterdam zyn Eerw. noch twee „ maanden uitsstel gegeven heeft.

Gedurende dien tyd welke van wege de tusschenkomende Kersdaghen, vermeerdering van Predikbeurten, en bedieninge des Avondmaals de droxte van 't geheele jaar is, hielden echter de Gecommitteerde dikmaals Conferentie, met malkanderen en met my, by monde en geschrifte: gaven my hunne vyfde en voornaamste voorstellingen, de hoofdsake betreffende, op den 2. December; ende ik myn Antwoord aan deselve over op den 31. derselve maand.

Ende hoewel geen dagh van de Classis was vast gesteld; so wierd nochtans in den Kerkenraad beyverd, dat de vergadering beschreven wierd

wierd op den 22. van Januarius 1692. 't zy dat de Gecommitteerden gedaan hadden of niet.

Welke dan ook den dagh te voren vergaderd, sich met my verlegen vonden, in wat voegen 't gansche werk, en besonderlik dat laatste Schrift, dat alleen noch 10 vellen papiers vervulde, en de gewichtigste saken behelsde, best in de Classis voor te dragen: te meer also ik hier meer by myn stuk bleef, en myn gevoelen, daar het hatelikt word opgenomen, van dat nabedenken poogde te bevryden.

Sy sagen ook, dat het schrift te lang om voor te lesen, (schoon het kort was na vereisch van sulc een lengte van saken) en noch meer om in de Classis te overwegen; verscheidelik by d'een en ander soude worden opgenomen; en also de vergadering niet licht tot een besluit te brengen zyn.

Dies wierden ly te rade, om evenwel de Classis aan d'eere te laten, dat sy Satisfactie moest hebben: dat ik self een nieuw geschrift opstellen, en door hunne handen, als een uitwerksel of *resultat* hunder onder handeling met my gehouden, inleveren dede.

Daar toe gebruikte ik echter myne eigene woorden niet, maar een tweede opstel, my beneffens het voorgaande op den 3. Novemb. van Burgermeesteren ter hand gesteld, so als aan hunne Ed. Gr. Achtrb. door anderen (my onbekend) was voorgesteld geweest: als gelijkmatig met dat van den 5. Novemb. in de Classis behandeld, en (so als sy 't noemden) *gedresseerd*.

Dit vermeerderde ik uit een ander, ook van onbekende hand, my op den 31. Decemb. en 1. Jan. door een aansienlik Heer behandigd; behelsende ene besondere verklaringe op verscheidene plaatsen van mijn Boek, daar men meinde dat ik de Gereformeerde Kerk aan Manicheisterye schuldig make: 't selve so veel mogelijk volgende, ende niet een van de plaatsen daar in aangetekend overstaande. Dit begint met de woorden, *ende om wech te nemen alle verdere nadenkinge*.

Dit aan den selfden Heer, en een en ander lid des Classis eerst ver- toond, tot derselven sonderling genoegen, voegd ik dat aan het voorgaande: en daar achter noch een stuk, dat ik insgelyx den 3. van November op 't Stadhuis ontvangen hadde, opgesteld (so ik namaals heb vernomen) van eenen der Gecommitteerden van de Classis; om

te mogen dienen voor een slot of *clausule* van een der beide Acten, 't zy van den 1. 't zy van den 3. November, als geseid, door handen van de Heeren Burgermeesteren aan my vertoond; beginnende met dese woorden, *Voor het laatste betuige wel uitdrukkelijk &c.*

Dit steld ik so te samen in die nacht tusschen den 21. en 22. January, ende een weinig gerust hebbende in den morgenstond, quam my noch een byschrift, door een lid des Classis, ingesteld, ter handen; met bericht, dat het de Regeeringe behagen zoude, so ik dat noch in kon schikken, sonder myn gemoed nochtans geweld te doen; om dat enig hard hoofd daar mede soude te versachten zyn. Ende sulx alles om die moeyelijke onlusten eens ten wenschelike einde te beleiden, en gevreesde verdere opschuddingen in de Stad en Borgerye voort te komen.

Want het was der wyse en achtb: Regeeringe even veel, of 't over d'eene of d'andere partye ging: en wenschten sleghs dat de rekkelykste 't meeste toegave, die daarom ook den meesten aanstoot leed; so sy slechts de ruste van 't gemeen bewaren of herstellen moghten: weshalven sy sich ook in allen desen tyd met de sake selt, so verr als die kerkelyk was, in 't meest noch minste hebben willen moeyen.

Ik nam dan eindelijk dat byschrift ook noch aan, met verandering van weinig woorden; wanneer de vergadering des Classis al gespannen was: ende is dat gene welk achter het woord *Amen* komt, ende aldus begint, *Verklare verders &c.*

En dit deed ik waarlik met ene goede consciencie: om *allen alles te worden, ende allen in alles te behagen; niet soekende myn eigen voordeel, maar van veelen, op dat sy moghten behouden worden.* 1 Kor. 9:22. en 10:33. Ik spreke in oprechtheid: God weet dat ik niet en liege!

De Gecommitteerden der Synode, mede door den Kerkenraad tot de Classis beschreven zijnde; doch geweigerd hebbende te komen, om dat sy meinden dat het op den 20. November de tijd al was geweest om tot een eindelijk besluit te komen: so was het dies te meerder ernst voor de Classis, so wel van d'eene als d'andere partye, om de sake af te doen.

En dewyle sy, die op de voorsz. Acte noch het een of ander te seggen maakten, de minste waren in 't getal; en also by meerder-

derheid van stemmen voor *satisfactor*, dat is voldoende, hadde konnen aangemerkt worden: so voegden sich de meeste stemmen na de minste, om het tot eenparigheid te brengen; 't welk was, datmen my noch boven dien tot de naaste ordinaris Classis toe, dat was den 8. April, van alle deelen myns dienstes *suspendeerde*.

Doch dan wierd ook duidelijk daarby gesteld, dat de saak daar mede soude *wesen afgedaan*, ende ik na verloop van dien bestemde tyd met de daad *weder opgenomen zyn*; in voegen datmen heeft verhoeden willen, datter niet eens meer afgesproken soude worden.

Daar tegen heeft ook niemant van degenen die overstemd zyn of geappelleerd of geprotesteerd, of enig bewys gegeven, dat hy dit voor geen *finaal* of eindelijk en volkomen vonnis hield.

Voor sodanig is het my ook ter Vergadering bekend gemaakt: die my selven uit geen andere reden, als *ad redimendas vexas*, om eenmaal van die bystere moeilijkheid verlost te zyn, sonder tegen seggen aan dat vonnis *onderworpen* hebbe.

Voor sodanig is het mede door Gecommitteerden van de Classis den Heeren Burgermeesteren bekend gemaakt; die 't ook als sodanig sich so verre hebben laten *welgevallen*: niet oordeelende van de rechtveerdigheid of onrechtveerdigheid der sententie, als kerkelyk; maar alleen, om dat sy daar in sagen, so sy moesten geloven, de herstelling van de gemeene rust, in de goede borgerye hunder stad.

Des onaangetien hebben weinig Predikanten sich met d'Ouderlingen (welker maar twee in de Classis moghten sitten) in den Kerkenraad gesterkt; en de sake sleepende gehouden, tot na by het einde van den tyd myner suspensie; met anderen so binnen als buiten de Stad veelerleyen raad gepleegd: en eindelijk bewerkt, dat circulaire en andere Brieven, mitsgaders een Request van menschen die al meest van Koelmans aanhang zyn, en de saak alvorens ook met hem overleid hadden, in den Kerkenraad ingebracht, en aldaar zyn aangenomen.

En ten bestemden daghe in de Classis, (daar ik doe, als na geëindigden tyd myner suspensie, wederom op myne plaats, sonder iemants tegenspraak geseten was) tot een voorwendfel gebruikt, om myne suspensie tot de Synode toe (dat is noch 17. tot

die elf weken) te verlengen , of my te doen geven *volkomene* (so sy 't noemden) *satisfactie*, dat was, herroepinge myns Boex.

Maar de Classis bleef by haar besluit, den 22. van Januarius genomen; verklarende geen reden tot verandering te sien: en so bleef de saak (als voren) *afgedaan*.

Doch ik, om ongemakken voor te komen, en de beroerten, op 't nieuw door anderen verwekt, wederom te brengen tot bedaren; bood van self aan, dien tyd als sy begeerden in den dienst te willen stille staan: mits dat my sulx tot geen Censure moest gerekend worden, ende myn dienst by de Classis neerstig worden waargenomen.

Dit word by de Classis met een groot genoegen, en door haar aan Burgermeesteren bekend gemaakt, van deselve insgelyx so aangenomen: en also de ruste van 't gemeen, beneffens myne veiligheid, op een nieuw verzekerd.

Maar d'anderen, met die van buiten verder tsamenstemmende, braghten 't stuk daar henen, dat eerst die van Groningen, Leewarden, Kampen, daarna boven al de Rotterdammers, die van Woerden, en van Buren, doorgaans weinig kennis hebbende van myn Boek (sulx ik sekerlik en wel omstandig wete) *Gravamina* op de Synoden braghten: allegader van dien inhoud dat sy meerder *satisfactie* eischten, of my niet en wilden dulden in de Kerk.

En dat hadde die uitwerkinge, door een lid of twee in ieder Classis, dat verscheidene Classen en Synoden meest ook so besloten: om, te weten, d'onse, dat is de Noordhollandsche, tot het selfde einde aan te setten.

Daar op volgde een *Gravamen* van den selfden inhoud, uit de Classis van Hoorn, en een *Quaritur* uit die van Edam; waar op die van d'andere Classen, op deselfde wyse als voren bestierd, hunne toestemminge gaven.

Die van Amsterdam, by 't afwesen van de meest gematigde leden, herriepen hun gegeven vonnis van den 22. Januarij: verklarende die *Acte van satisfactie* niet satisfactoir geweest te zyn, ende my met myn gevoelen, dat sy daarin hadden willen dulden, niet meer duldelyk in de Gereformeerde Kerk; my met

met een overgevende tot believen van fulk een Synode, als fy wiffen dat bekuipt was om my te verdoemen.

Nochtans hebben fy in die 6. maanden, tſedert dien 22. Januarij, niet het minſte woord gerept van enige *nadere ſatisfactie*, daar fy my volgens deſe laatſte Acte ſelf toe moeſten *brengen*; nocht ook, dat die niet voor *ſatisfactour* was opgenomen.

Ende heb ik niets diergelyk vermoedende) gedurende den tyd myner vrywillige onthoudinge, my meeft in Vrieſland opgehouden: en ſo daar als hier, den *tweeden Brief aan vander Hooft*, de *Nodige Bedenkingen*, en een *Kort Bericht* op 't papier gebraght, en in druk uitgegeven; om de weereld tegens voorverhaalde *Brieven*, *Gravamina*, *Reſolutien*, van Claſſen, Kerkenraden en Synoden, die op myn Perſoon geen recht, en van myne Sake geen of weinig kennis hebben, op het beſte te berichten.

Nu ſal ik voorts verhalen, wat tot Alkmaar in de laatſtgehoudene Synode is gebeurd; welker Handelingen, (ſo ik hore) op het breedſt beſchreeven, eerlange door den druk weereldkundig ſullen worden.

Vrydagh 's avonds op den 25. van Julius laatſt uit Frieſland t'huis gekomen, hoord ik met verwondering, dat de Claſſis den voorgaanden Maandagh 't vonnis over my van den 22. January herroepen hadde: en daar uit voorspellende, dat my niet veel goeds van de Synode te verwachten ſtonde, ging op den eerſten dagh derſelve, zynde Dingsdagh daar aan volgende, naar Alkmaar, met myn heer Van Halewyn als Commiſſaris ſpreken: die my ſeide, dat de 4. Gecommitteerden, die de Claſſis over myne ſake van der Synode wegen hadden bygewoond, tegens Vrydagh 's morgens eerſten van Auguſtus beſchreven wierden, om daar af rapport te doen.

Daar op 's Woensdags wederom na huis gekeerd, hiel my ſtil die gansche week: en bleef van de Synode, tot dat ik ſoude ontboden worden. 't Welk noch niet geſchied zynde op Saterdagh, ging ik Sondagh 's morgens ten 8. uren met de trekschuit na Haarlem; waar ontrent ik iets verneemen konde, dat den toefſtel der Synode over myne ſake betrof: niet verſekerd of ik 's avonds, of eerſt 's anderen daags t'huis komen ſoude, na dat ik vroeg of la-

ter, verre of na by te recht moght raken.

's Avonds met de laatste schuit, en also te 9. uren 't huis gekomen, vond een briefje van den Scriba der Synode, gekomen met den veerman, en door gewoonliken besteller aan mijn huis gebragt; my voor haar ontbiedende tegens maandagh ten 4. uren 'sachternuens, sonder meldinge van de reden ofte om wat sake dat het was.

Myne Huisvrouw, die sich van dien Brief, op dese wyse ontvangen, had onweetende konnen houden, en den ontvang ontkennen; so sy selve niet oprecht, ende van haar mans oprechtigheid en bereidwilligheid verskerd had geweest: schreef tot antwoord aan den Præses, dat ik niet in de Stad, en sy van den tyd mijner t'huiskomst niet wel seker was; doch niettemin geloofde, dat ik dingsdagh achtermiddag ter selfder ure wel soude maken daar te zijn.

Met een was daar doe een schrander Rechtsgeleerde, die my hielp in 't stellen van de Remonstrantie, welke ik voor had aan de Synodus in te geven; om my aan haar oordeel, over ene sake die aleens geoordeeld was en ten vollen afgedaan niet te onderwerpen: ende ried my die te laten drukken, om so veel te lichter en gereeder van alle leden, en vervolgens, so het nodig ware, van elk een te laten lesen.

In sulken haast den Drukker aanstonds op den laten avond eerst bespreekende, ging dien nacht met mynen Sone sitten schryven, die het schrift 's maandaghs morgens vroeg ter drukkerie braght: welke dien dagh daar mede besig zijnde, tot 's anderen daags morgens toe, so liet ik 't op mijner Huisvrouwen brief aankomen, om dingsdaghs ter gemelder ure met de Remonstrantie ter Synode te verschynen.

Ondertusschen aan Burgermeesteren kennis gevende van die onverwachte verandering des Classis, als mede van dien toetsel der Synode; vond ik hunne Ed: Gr: Achtb. in gedachten, dat de Synodus de sake noch ten besten schikken soude: in welken gevalle deselve ook noch enen goeden uitslagh hoopten, als van mijne toegeeventheid genoegsaam verskerd zynde.

Dingsdagh 's morgens dan ten 10 uren, met 50 exemplaren van de

de Remonstrantie naar Alkmaar vertrokken zynde; na dat aan den Drukker fcherpelijk verboden had, een eenig exemplaar aan iemand, wie hy soude mogen zyn, sonder myne nadere ordre uit te langen, sulx hy ook is nagekomen: so quam ik daar ter Stede weinig na 4. uren achternoen.

Ende naawlix post gevat, oft iemand van kennisse gesproken hebbende, wierd ik van den koster opgesoght en tegens 5. uren ter vergadering gehaald: terstond by my neemende so veel flux van de Remonstrantie als ik daar van noden hebben soude.

Binnen gekomen, seide my de Præses, dat een expresse bode met enen tweeden Brief so even na my toegesonden was, (die den selven, my niet t'huis vindende, wederom gebraght heeft, so ik daarna bevond) en dat de Synodus *geen genoegen nam in d' Artykelen van satisfactie, van my aan de Classis van Amsterdam overgegeven; maar eischte ene volkomene revocatie van myn Boek.*

Waar op ik, de vergadering gegroet hebbende, aangaande den Briefschielik verhaalde 't gene geleid is: dat deselve, geene oorzaak meldende, my genoegh was geweest, om een Synodus te respecteren; en dat ik voor haar ontboden zynde daar verscheen: doch belangende de sake self, dat myn antwoord in die Remonstrantie begrepen was; die ik, met een opstaande, rondom gaf, en my stelde om so uit te gaan.

In 't welk my de Præses vragende, of ik begeerde, dat de Vergaderinge daarover hare deliberatie soude laten gaan, (immers so als ik 't verstaan of ook onthouden hebbe) so seide ik anders niet, dan *dat het schrift self voor my spreken soude.*

Op 't einde van de Sessie wederom binnen geroepen, ontving tot antwoord van den Præses, *dat de Vergadering die Remonstrantie niet aan en nam, maar verstond myn competente Reghter te zyn.* Waar op ik wederom niet anders seide, als *dat ik myne meining in dat schrift begrepen hadde;* ende ging uit.

's Avonds laat de weet krygende, dat de Assessor Sibersma my 's anderen daags morgens socht te spreken, ging ik na hem toe: en de boodschap was, dat enige Artykelen in de Synodus ontworpen waren, maar noch niet vast gesteld; en daarom dies te gemakkelijker voor my, om daarover met Gecommitteerden der Synode in handeling te treden, so myne Remonstrantie en Protest my niet onbe-

quaam gemaakt hadde, om de vrucht daar af te genieten. Wilde daarom uit genegentheid wel sien, of die wegh noch niet te vinden ware.

Ik die's avonds al van die Artykelen gehoord hadde, en hoe onverdraaglik datse waren; sulx te meer vermoedende, uit dien dat onder d' opstellers der selve geweest waren die ik voor geslagene vyanden moest houden; konde weinig goeds uit die Artykelen of onderhandeling verwachten. Toonde echter tot deselve my genegen, om eens van de moeiten af te wesen: voorbehoudens dat ik (my houdende aan myn Protest) de Synode niet voor Reghter en erkende.

Daarop wierd noch dien voormiddagh ter vergaderinge goed gevonden, datmen my door Gecommitteerden eens verstaan soude: en daarop terstond d' Assessor Sibersma ende D. Hoogkamer uitgesonden, om my te gaan spreken.

Sulx doende volgens hunnen last, en met een als twee goede vrienden, noch dien voormiddagh tusschen 11 en 12. uren, en alsoo tusschen einde van de sessie: gaf ik hen deselfde verzekeringe, en op deselfde voorwaarden van mynent wegen; mits dat ik ronduit verklaarde, geen nader vonnis te willen onderworpen zijn; maar als met vrienden te handelen, om alleman alle moghelike vergenoeginge te geven. Insgelyx bewaarden sy het reght van de Synode, dat hier mede onverkort, moest blijven.

Sy wierden door den kostver van my afgehaald, alsoo hen de vergaderinge over den tyd was wachtende.

Naden middagh dan verwittigd zijnde, dat ik in de Kerkmeesters kamer (gedurende de sessie) by gecommitteerden der Synode wierd verwacht: vond ik daar den Assessor Sibersma, met de heeren Hoogkamer, Pekstok, Kintius, Harlingen, Koekebakker, en den ouderling Bronkhorst van Amsterdam: seggende door den mond van den Assessor, dat dese handeling geschieden soude, behoudens 't reght van de Synodus en het myne; en begeerende, dat ik op d' Artykelen, die sy daar vertoonden, elk voor een aanstonds

stonds antwoorden soude; also sy geenen last hadden my copy of tijd te geven.

Ik versocht, eerst het gansche schrift achter een te mogen horen; om daarna te kunnen oordeelen, of ik sulke antwoord soude kunnen geven als men eischte: 't welk my wierd toegestaan, en D. Pekstok las dat geschifte ten einden uit.

't Welk ik bevonde te bestaan (na myn beste onthoud) I. in ene Voorrede die twee-ledig was; aan d'eene syde seggende, wat de reghtsinnige leere (so sy meinden) altijd was geweest van de Geesten, en besonder van den Duivel; aan d'andere zyde, hoe seer ik, na hun dunken, daar van afweek, en daar tegen streed.

II. Derhalven dat ik daar af boete dede, en dat door onderteekening van 5. Artykelen, waar in ik bekende 1. van d'Engelen en Duivelen tegen de H. Schrift geleerd te hebben, 2. verscheidene Schriftuurplaatsen byster verdraaid, 3. d'Oversetters bescpott, 4. de Gereformeerde Kerk hoofdwalingen toegeschreven, en 5. den Heere Jesus als enen ontrouwen Leeraar gelasterd te hebben.

Op elken Artikel waren ettelike plaatsen van myn Boek uit den eersten druk in 8°. aangetekend, waarin sy wilden seggen dat ik sulke dingen leerde.

III. En voor Besluit, dat my sulx alles hertelik leed was; dat ik God om genade; en de Synoden, Classen, Kerkenraden, binnen en buiten Holland om vergiffenisse bad: belovende nooit meer so te preeken, catechiseeren en schryven; *ook niet daar af te spreken.*

Myn antwoord was: dat ik om op sulke Artykelen bescheidenlik te antwoorden, enige weken, of ten minsten daghen tijds behoeven soude: als moetende noodzakelik daar over 't Boek, en besonderlik van den eersten druk in 8°. daar de citatien in die Artykelen op sloegen, nasien; ende wel meest de Schriften, tusschen de Gecommitteerden des Classis ende my verwisseld, daar by vergelyken; also de meeste saken in dese Artykelen begrepen, in deselve mede al verhandeld waren.

Niettemin, dat ik mogende tot morgen toe dat schrift by my behou-

houden , om het nader te overwegen , ik my dien voormiddagh noch verklaren soude , *tot so veel gerustheid van de Broederen , al my mogelijk soude zyn.*

D. Koekebakker schreef het gene over en weder gesegd wierd: ende na dat ik een weinig tijds hadde buiten gestaan , las my voor mijne mondelinge verklaringe , so als ik die self goed keurde of dicteerde.

Deselve verklaringe met bygevoegde aanbiedinge en versock , braghten sy ter vergaderinge binnen 's avonds ten 6. uren : en ontrent ten 7. uren scheidende , stonden my het schrift toe , tot 's anderen daags morgens ten 8. uren ; als wanneer sy dat , ter selfde plaats als voren , met myn antwoord wederom ontvangen souden.

Maar om te verhoeden , dat ik het niet uit en schreve , soude een van die Gecommitteerden van doe af tot so lange by my blyven , om op my te passen.

't Welk ik voor een bewys van groot wantrouwen , en ene soort van gyseling opneemende , ook als een teken dat sich de Broeders hunder Artykelen selve schamen moesten : sulx niet wilde gedogen ; dan versekerde hen op myn woord , dat ikse niet uitschryven noch doen uitschryven soude. Waar op d' Assessor my deselve , met toestemminge van mijn heer den Commissaris overgaf , wiens voorstel sy my seiden dat het was geweest.

Donderdagh 's morgens dan , naawlix so veel tijds gehad hebbende , dat ik mijn Antwoord op 't papier kon brengen , eer de Gecommitteerden weder in de kamer traden : (onder welken D. Sevenhoven doe in de plaats van D. Kintius was) so las ik hen dat voor , gaf het over en ging uit.

Wederingeropen , deed ik tot hun believen , ende op hun bloot seggen , twee plaatsen daar in uit , welker inhoud mijns bedunkens van belang was ; in hope , dat het dus te aangener wesen soude.

't Voornaamste was van 't gene daar in bleef , boven het voorseide : dat ik d'oorzaak van vereischte nadere satisfactie meest bemerkte te ontstaan uit onkunde van 't verhandelde tusschen de Gecommitteerden des Classis ende my , in Schrift begrepen ;
waar

waar door deselve was gekomen tot het neemen van satisfactie met die Artykelen, so als d' Acte van den 22. Jan. uitdrukkelijk dicteert.

En dat ik derhalven presenteerde die indruk te brengen, en aan alle Predikanten van Noordholland elk een exemplaar op myne kosten te bestellen; met bede om het wel te lesen, en elk in zijn Classis in te brengen, wat hy daarop meer te seggen hadde: na 't welk ik daaraanbood, al 't gene daar de Classen in te samen stemden, tot een algemeen genoeg te veranderen, wach te nemen, te herroepen, en zelfs ook te wederleggen.

Na dat sy wederom van my na binnen toe vertrokken waren, wierd ik ten einde der voormiddagh sessie daar ook geroepen: en my door den Praeses aangeseid, dat de Vergadering in myn Antwoord op die Artykelen geen genoeg nam; maar vereischte, dat ik aanstonds rondelik verklaren soude, of ik die so aannam alsse waren.

Mijn Antwoord was, dat ik daar toe tijd behoefde, om redenen te voren al gemeld; dat die Artykelen al lang waren begrepen geweest; en derhalven eerder aan my hadden kunnen voorgesteld worden.

Waarop myn heer de Commissaris seide; Neen, maar dat die Artykelen eerst in die vergaderinge waren opgesteld.

Ik seide sulx ook wel te weten: maar dat derselver inhoud lang begrepen was geweest by de genen die op nadere satisfactie stonden, sonder my ooit iets te hebben voorgesteld; doch dat de stelling daaraf sodanig was, dat ik niet en konde daar op my volkomelik verklaren sonder tijd: datmen my toch niet en soude vergen 't gene *niet billijk noch mogelijk* en was.

De Praeses seide verder, dat so ik my niet terstond verklaarde, de vergadering soude komen tot conclusie.

Waarop ik wederom: dat ik 't niet en konde beteren; maar alleenlik aan haar wenschte Gods genade, om alsulx daar in te doen als tot sijns Naams eere, en tot voorstand van de waarheid, en behoudnisse van den vrede sijner Kerke dienen konde; en dat ik my selven daar voor waagde. Dus ging ik heen.

's Achternoens door den koster wederom de boodschap krygende,

gende, dat ik my tegens 4 uren in de Kerk moghte laten vinden, der Vergaderinge by de hand te zyn: so ging ik den Præsides seggen, so het was om het vonnis aan te horen, dat ik daar geen lust toe hadde, ende dat *coram iudice non competente*.

En also de Præsides my versekerde, dat de conclusie was genomen tot mijn *deportement*: so gat ik sijn E. in handen een Protest, dat sedert is gedrukt; (en waar toe ik my alnoch gedrage) verfoekende, dat het na d' uitsprake van dat vonnis moght gelesen, aangetekend, ende my copye der Conclusie gegeven werden.

Doch het eerste is alleen geschied: en na 't afscheid van de heeren Commissarissen, en 't bestellen der Commissien, die 't besluit der Synodale handelingen zijn; eerst 's anderen daaghs, door d' overgeblevene leden, de Sententie in die termen opgesteld als deselve nu gevonden word.

Terwyl de Synodus t' Alkmaar vergaderd was, schreef ik t'huis op Sondagh den 3. van Augustus aan D. Smith, Predikant tot Amsterdam, die op ordre van de Classis in myne beurte prediken soude, en na 't eindigen der Synode, op Saterdagh den 9. dito, aan den Kerkenraad; (vergaderd over enen Brief van D. Sibersma; myne saak betreffende) tot bewaringe van myn recht: dat ik voortaan door Gods genade mynen dienst self waaarneemen of besorgen soude.

Maar kreeg tot antwoord: van den eersten by monde, dat hy den last des Kerkenraads soude moeten volgen; en van de laatsten by geschrifte, dat my wierd *geinjungeerd* van den Kerkenraad, (sonder van de Synodus het minste te gewagen) my voortaan van alle deelen mijnes dienstes te onthouden.

Donderdagh daar aan den 14. na den ontvang van de Resolutie der Synode, my aangaande voorgesteld zynde, datmen my nu ook het H. Avondmaal behoorde te ontfeggen, en also te bannen buiten de gemeenschap der Gereformeerde Kerk: also sy 't so terstond niet eens konden worden, ende vergadering niet sterk genoegh scheen, wierd de sake tot Sondagh 's avonds uitgesteld.

En alsdoe by extraordinaire vergaderinge van 23. leden, daar

sy geheel buiten my uit 49. bestaat , met 12. of 13. stemmen , de kerkelijke Ban over my vast gesteld ; en besloten my door den Predikant en Ouderling van mijne wijk (hoewel my sommigen die eere noch kleinder gunden) aan te seggen.

Ende heeft also de Kerkenraad verswaard de sententie der Synode: aan welke nochtans de Classis, (gelijk sy aan de selve) de geheele saak hadde overgegeven ; en daar door haar selven aangematigd ene maght boven de hoogste kerklike Vergadering.

Op den selfden Donderdagh beschreven sy de Classis binnen tijds , tegens Maandagh den 18. deser ; niet konnende den gewoonliken tijd tot den 1. Sept. afwachten ; (gelijk sy ook de Excommunicatie hebben verhaast voor de byeenkomte des Classis) om deselve voor te stellen , (gelijk sy deden) de Sententie der Synode tegen my uitgesproken ; vragende of sy daarin *acquiesceerden* , dat is, te vreden waren ?

Het besluit was , niet tegenstaande dat enige leden d'onbillikheid en hacchelijkheid hunder handelingen klaar vertoonden: *dat sy acquiesceerden*: De Kerkenraad ondertusschen swygende van de Excommunicatie, waar mede sy souden bewesen hebben, dat sy self niet acquiesceerden.

Ik van die vergadering en handeling des Classis kennisse bekomen hebbende, ging ontrent 12. uren binnen, en aanstonds op mijne plaats sitten ; vragende, na enige deductie van saken , wat de reden was , waarom de Classis hare Resolutie van den 22. January, den 8. van April noch nader bevestigd , en op beide tijden aan de Magistraat bekend gemaakt , in mijn afwesen, buiten kennis van de Magistraat, herroepen hadde ?

Na een uur of anderhalf weder ingeroepen , en na mijne gewone sitplaats gaande , sagh ik enen stoel in 't midden staan, daar my de Præses op wees, om te sitten: maar ik seide , *dit is myne plaats* , ende ging sitten , als voren , daar ik gewoon was.

De Præses seide : dat op mijne vrage *na de reden van de alteratie der Resolutie* als voorschreeven , de Classis hadde goed gevonden, my voor te leesen de Sententie van de Synodus tegen my

2

gevolgd , en de Classis hadde goedgekeurd.

geveld : welke dan met eenen voorgelcefen hebbende , voegde daarop , *dat my de Classis vervolgens hare vergaderinge voortaan ontfelde.*

Ende also ik daar op aanstonds gereed , en als met den mond open stond , om noch iets te seggen : voer hy sonder enige de minste tusschenposing voort , met het Gebed of Danksegginge , tot besluit der handelingen ; 't welk hy met verhevene stemme , om de mijne te verhinderen , uitsprak , en seer kort maakte.

Waarop ik , niet sonder ontroeringe mijns gemoeds opstaande , en vast henen gaande , seide , so ik best onthouden hebbe , ontrent dese eigene woorden.

D. Præses , of Broeders , *siet toe , dat u dit gebed niet zy tot sonde. Met wat aandacht of eerbiedigheid hebt gy gebeden in sulc ene confusie ; 't Gebed misbruikende om my 't spreken te beletten ? Spreekt gy waarlik billikheden , gy vergaderinge ? oordeelt gy gerechtigheid , gy menschen kinderen ? Is de sententie van de Synodus , die daar nagevolgd is , de reden geweest van de voorgaande veranderinge en herroepinge uwer sententie ? Dit gelykt wel na dat Smids gelove , die geloofde wat de Kerk gelooft , en de Kerk wat hy geloofde : Also de Synodus conformeeft sich met de Classis , en de Classis met de Synodus. Ik sal dit weereldkundig maken , dewyle gy met my en al de weereld spott.*

En daarmede ging ik uit ; dese bejegening en dese woorden op verscher daad verhalende aan 8. a 10. personen , die ik quam te ontmoeten , ende bad om met my deselve te onthouden.

Donderdagh den 21. ten 9. uren voornoen , quamen aan myn huis de heeren Eversdijk en Molenaar , Predikant en Ouderling van mijne wijk , om my de Resolutie des Kerkenraads aan te seggen ; 't welk sy deden in regenwoordigheit van twee myner geburen , van my daar toe versocht ; om getuigen te zijn van 't gene sy wederzijds souden horen : na dat de Kerkenraad uit , welke sy quamen , de geheele Classis gebraght hadde tot een herroep van 't gene sy te voren in mijne sake gedaan hadden , ende also op hare handelingen geen staat meer te maken.

Hunne boodschap was : dat de Kerkenraad , ontvangen hebbende de sententie der Synode , waar by ik van den dienst worde gecomoveerd , geoordeeld heeft , dat ik volgens dien met stichtinge
niet

niet kan worden toegelaten tot de gemeenschap des H. Avondmaal: en daarom daar af worde *gesuspendeerd*.

Gevraagd zijnde, hoe lange? so seide de Predikant, *tot dat de Kerkenraad satisfactie sal hebben*. Maar d'Ouderling, dat hy niet en wiste dat sulx daar by geseid was; en de Predikant wederom, dat het wel niet was uitgedrukt, maar nochtans na den gewoonliken stijl daar uit volgen moeste.

Ik vraagde beiden, of de Kerkenraad dit dede op eigene autoriteit, als noch niet genoegh hebbende aan de sententie der Synode: dan of het was uit hun kragt van Synodale Resolutie? die my nochtans niet was bekend gemaakt, noch van de Synodus, noch van den Kerkenraad.

D. Everfdijk sprak als voren; te kennen gevende, dat het een eigen werk des Kerkenraads was, en dat sy oordeelden dit deel van censure tot haar te behoren, en dat die een gevolg was van de synodale Sententie.

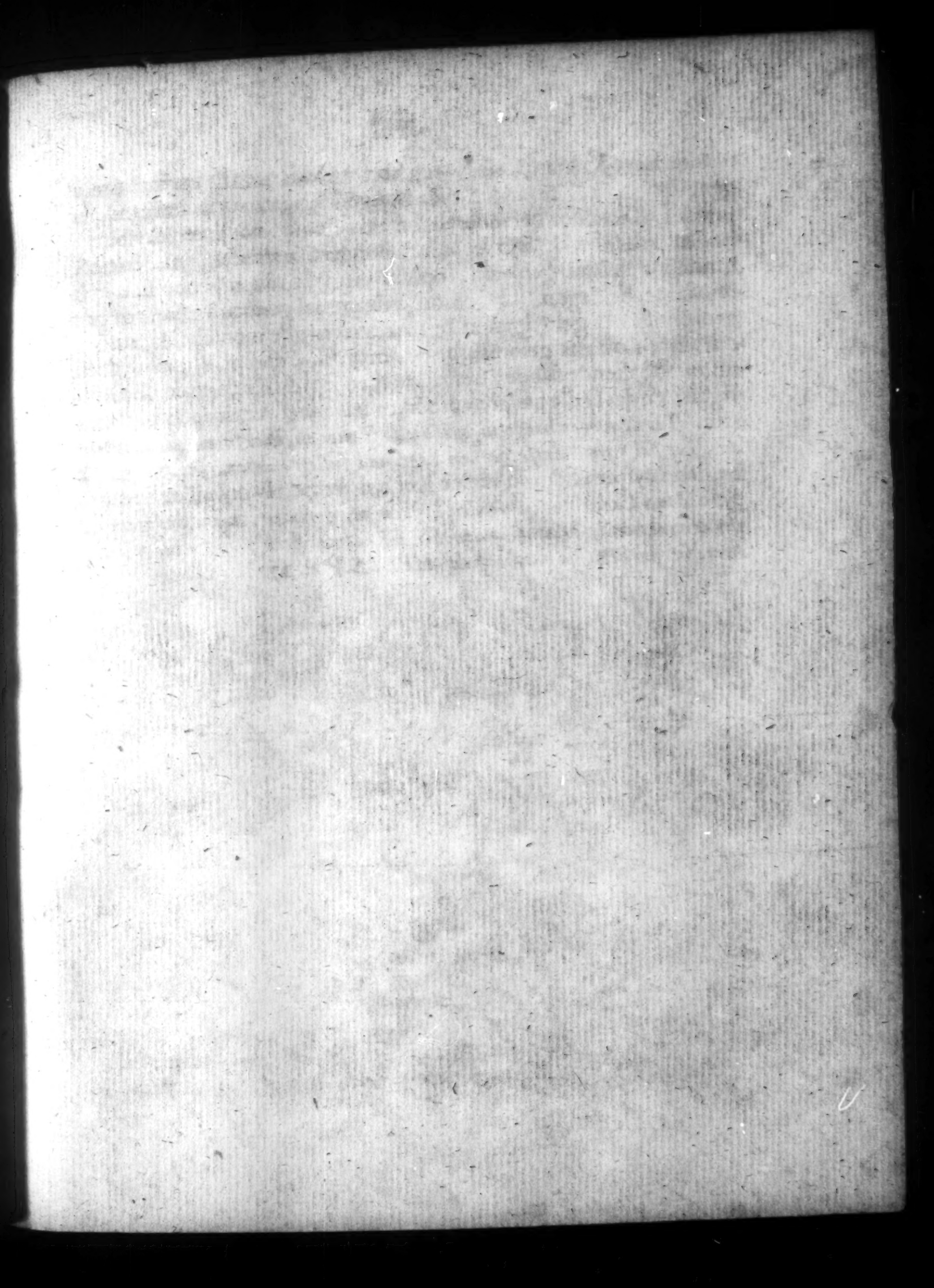
Mijn antwoord was, dat ik my verwonderde over sulc ene Resolutie des Kerkenraads, so haastig genomen, by schaarse overstemminge, in ene vergaderinge die beneden 't halve getal der leden bestond; sonder my self eens gehoord te hebben, of de synodale Sententie, daar sy sich op fondeerden, aan my te voren geïnfinueerd.

Dat gelijk ik de Synodus (behoudens hare achtinge in andere dingen) in dese sake niet erkend hadde: ik den Kerkenraad noch minder konde erkennen; als zijnde onbevoegd om een vonnis, door den hoogsten Righter uitgesproken, te verswaren.

Dat het my wonderlik voorquam, so ik nu met stichtinge niet als lidmaat soude konnen aan 't H. Avondmaal deelachtig zijn; daar ik in 't midden desen opschuddingen het self met stichtinge bediend hadde, met meer toeloop van volk en met meer devotie als te voren.

Eindelijk, dat ik Copy begeerde, so van de Resolutie des Kerkenraads als der Synode: ende my ontrent de gemeenschap des H. Avondmaals soude dragen so als ik my met God te rade gaande, in mijn gemoed, na reghte beproevinge mijns selfs, bevinden soude.

Siet daar, Kristen Leser, een kort en waarachtig verhaal van 't gene my in 15. maanden tyds bejegend is; 't welk omstandiger verklaard, en door besonderheden uitgebreid, noch veel bysterder luiden soude. Ik heb echter belondere personen en derselver handelingen hier gespaard, op dat niemand reden hebbe sich in 't minste te beklagen. Doch dit weinige sal genoegh zijn, om de gedachten der gelovigen af te trekken van alle menschelike autoriteit, in 't stuk des geloofs; en alleen op God en sijn Woord te doen rusten: denkende dat de Leeraars niet en zijn de Kerk, maar de Gelovigen; en dat sy die anderen prediken selve wel verworpelyk kunnen zijn. *Tot de wet en het getuigenisse; so sy niet en spreken na desen woorde, het sal zyn, datse geen en dagaad sullen hebben.* Jes. 8: 20. Ik ben en blyf een lidmaat van de Kerk, al werpen sy my uit de Synagoge: *Mijn Vader ende Moeder hebben my verlaten, maar de Heere sal my aanneemen. Wacht op den HEERE, zyt sterk; en hy sal u lieder herte versterken: ja wacht op den HEERE.* Psal. 27: 10, 14.

Siet daar, Kristen Leser, een kort en waarachtig verhaal van 't gene my in 15. maanden tyds bejegend is; 't welk omstandiger verklaard, en door besonderheden uitgebreid, noch veel bysterder luiden soude. Ik heb echter besondere personen en derselver handelingen hier gespaard, op dat niemant reden hebbe sich in 't minste te beklagen. Doch dit weinige sal genoegh zijn, om de gedachten der gelovigen af te trekken van alle menschelike autoriteit, in 't stuk des geloofs; en alleen op God en sijn Woord te doen rusten: denkende dat de Leeraars niet en zijn de Kerk, maar de Gelovigen; en dat sy die anderen prediken selve wel verworpelyk kunnen zijn. *Tot de wet en het getuigenisse; so sy niet en spreken na desen woorde, het sal zyn, datse geen en dagaad sullen hebben.* Jes. 8: 20. Ik ben en blyf een lidmaat van de Kerk, al werpen sy my uit de Synagoge: *Mijn Vader ende Moeder hebben my verlaten, maar de Heere sal my aanneemen. Wacht op den HEERE, zyt sterk; en hy sal u lieder herte versterken: ja wacht op den HEERE.* Psal. 27: 10, 14.

